

Крижна Валентина Володимирівна,
старший науковий співробітник наукової
лабораторії з проблем протидії злочинності
ННІ № 1 Національної академії внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук, старший
науковий співробітник

ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ ДЕРЖАВ З РЕАЛІЗАЦІЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Впродовж довгого часу корупція залишається однією з найбільших проблем України та є темою для постійних дебатів як для української, так і для міжнародної спільноти. Питання ефективного запобігання та протидії корупції є однією із найважливіших проблем, які намагається вирішити сучасна українська держава. Загалом питання боротьби з корупцією традиційно посідає одне з перших місць у політиці будь-якої країни. Жодна країна світу не може оголосити себе вільною від корупції, але окремим країнам світу вдається ефективно боротися з цим негативним явищем. Механізми ефективного запобігання та боротьби з корупцією у різних країнах залежить від багатьох складових правових систем: законодавства, державних інститутів, активності громадського суспільства, правозастосовної практики та правосвідомості громадян зокрема. Щоправда, ефективність антикорупційних заходів у різних країнах різна.

Досить успішною у подоланні та превенції щодо корупції є Фінляндія. На відміну від деяких країн ЄС, Фінляндія не створювала окремих антикорупційних органів, а делегувала повноваження з моніторингу та боротьби з корупцією двом посадовцям – Канцлеру юстиції та Парламентському омбудсмену [1]. У цій державі головним важелем є насамперед чесна влада. Діє система взаємодії влади, громадянського суспільства, традицій і цінностей нації. Ніхто з кандидатів на жодну з державних посад не може оголосити себе її гарантом, але всі політики зобов'язані служити їй. Дуже часто основним чинником корупції називають рівень зарплат державних чиновників. У Фінляндії ці зарплати не надмірні, дають змогу жити гідно, але не розкішно. Зарплати співробітників фінської державної адміністрації – не найвищі серед країн ЄС, менші, ніж у приватному бізнесі. Тому високий рівень зарплати держслужбовців – не вирішальний антикорупційний чинник. Важливе значення у Фінляндії мають етика, повага до роботи та негативне ставлення до хитрощів, спритності, нечесності. Фіни вважають, що взяти хабара означає втратити самоповагу, навіть якщо ніхто не знатиме про це, тому що хабарник почуватиметься залежним від людини, яка підмовила його на нечесний учинок, а це суперечить фінській етиці поведінки.

З огляду на той факт, що для запровадження та ефективного розслідування справ, пов'язаних з корупцією в органах державної влади та місцевого самоврядування, є саме повідомлення громадян, тому кожна країна створює та впроваджує власну програму захисту свідків.

Найбільш ефективні програми захисту свідків, внаслідок повідомлення громадян про корупційні дії посадовців, є у Румунії, Словенії та Люксембургу. Наприклад, у Румунії не розголошують особу, яка повідомила про корупційні дії того чи іншого посадовця до правоохоронних органів. Це закріплено на законодавчому рівні, щоб не відбувалася помста з боку посадовця щодо викривача. Окрім того, у Румунії існує Національний антикорупційний директорат, на якому здійснюють відбір і призначення незалежних Головного прокурора і слідчих [2].

Ще одним з успішних прикладів у боротьбі з корупцією є Франція. Значну роль французи приділяють превентивному складнику щодо унеможливлення корумпованих дій з боку посадовців. Окрім того, законодавство Франції досить чітко визначає учасників виборчого процесу та їх роль у ньому, що сприяє зменшенню рівня корупції на політичному полі. Проте французька модель спирається більше на адміністративне, ніж на кримінальне законодавство щодо покарання за корупційні правопорушення, оскільки акцент державної політики полягає більше у недопущенні, ніж у покаранні [1].

У Франції антикорупційна діяльність покладається на:

- 1) Центральну службу запобігання корупції;
- 2) Організацію з боротьби проти відмивання грошей (ТРАСФІН);
- 3) Відділ з боротьби проти корупції при Управлінні боротьби проти економічних та фінансових злочинів;
- 4) Центральну дирекцію загального інформування;
- 5) Комісію з фінансової гласності політичного життя, що контролює майнове становище парламентаріїв;
- 6) Національну комісію з рахунків виборчих кампаній і фінансування політичних партій (наділена контрольними функціями);
- 7) Центральну рахункову Палату – лише щодо виявлення порушень. Усі ці структури є державними і фінансуються з бюджету, кожна служба працює у визначеній для неї сфері [3].

Антикорупційні заходи Франції першочергово спрямовані на контроль діяльності державних службовців усіх рівнів влади спеціалізованими органами, що мають чіткий розподіл повноважень. Головною вимогою є прозорість процедур у державних і приватних організаціях, їх діяльності та фінансуванні. Підвищена увага приділена звітності політичних партій. Тобто у антикорупційній діяльності Франції центр контролю зміщений у бік діяльності високопосадовців і рішень, що приймаються ними.

Разом з тим, у Франції велику роль у протидії корупції відіграють засоби масової інформації. Фактично кожен крок влади перебуває під їхнім контролем. Нехтувати повідомленнями ЗМІ не можна. У цій країні міністрів, а також депутатів внесено до особливого списку. Перед вступом на посаду всі повинні подати звіт про матеріальний стан, свій і родичів. Ідеться про нерухомість, цінні папери, акції, банківські рахунки тощо. Ці дані ретельно перевіряє спеціальна держкомісія. Якщо вона визнає документи державного діяча недостатніми, до нього можуть застосувати найсуворіші санкції, депутатський імунітет буде знято, а міністра відправлять до суду.

Досить цікавим та ефективним є досвід у боротьбі з корупцією у Нідерландах. Так, у цій країні почали вивчати та стежити за тими сферами відносин між громадянином та державою, де може бути корупційний складник. Для цього створюється окрема група експертів, аналітиків, науковців тощо, котрі збирають та аналізують дані, а також стежать за тією сферою, яка потенційно є корупціогенною, і встановлюють над нею контроль. У разі якщо чиновника спіймано на хабарі, то його позбавляють посади, всіх соціальних пільг, а також можливості працювати надалі в усіх державних органах [4].

Отже, досвід низки країн у боротьбі з корупцією свідчить про те, що вони використовують як власну практику, так і впроваджують кращі зразки інших країн. Процес вдосконалення боротьби з корупцією постійно перебуває у динаміці. Україна не є винятком у цьому процесі. Хоча наша країна вже зробила певний поступ у боротьбі з корупцією, проте для нас може бути цікавим використання досвіду низки успішних країн.

Список використаних джерел

1. Буряк К. Особливості антикорупційного законодавства в країнах Європейського Союзу. Підприємництво, господарство і право. № 2. 2020. С. 356–360.

2. Спеціалізовані інституції з боротьби проти корупції: огляд моделей (організація економічного співробітництва і розвитку; мережа боротьби проти корупції для країн Східної Європи і Центральної Азії). URL: <http://www.oecd.org/dataoecd/7/51/39972270.pdf>

3. Коруля І. В. Зарубіжний досвід у сфері протидії корупції та можливість його використання в Україні. URL: http://www.pap.in.ua/1_2014/Korulia.pdf.

4. Як борються з корупцією в різних країнах світу. URL: https://antikor.com.ua/articles/7691borjutjsja_z_koruptsijeju_v_riznih_kraji_nah_svitu.